

V. A. Golyan,

д. е. н., професор, директор, Громадська організація "Європейський аналітичний центр", м. Київ
ORCID ID: 0000-0002-2502-4573

D. M. Shmarov,

аспірант, Луцький національний технічний університет

ORCID ID: 0000-0003-3382-9408

T. S. Myklush,

к. е. н., м. Львів

ORCID ID: 0000-0003-2522-1478

DOI: 10.32702/2306-6806.2021.4.47

ЕКОНОМІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОМПЛЕКСНОГО РОЗВИТКУ ПЕРЕРОБНОЇ ЛАНКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ: ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ТА СУБ'ЄКТНО-ОБ'ЄКТНА БАЗА

V. Golyan,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Director, Public Organization "European Analytical Centre", Kyiv

D. Shmarov,

Postgraduate student, Lutsk National Technical University

T. Myklush,

PhD in Economics, Lviv

ECONOMIC REGULATION OF INTEGRATED DEVELOPMENT OF THE PROCESSING LINK OF THE AGRICULTURAL SECTOR: PRINCIPLES OF CONSTRUCTION AND SUBJECT-OBJECT BASE

У статті обґрунтовується доцільність формування сучасної системи економічного регулювання комплексного розвитку переробно-харчових виробництв з метою подолання галузевих та структурних перегинів між сировинним та переробним сегментами національного АПК. Встановлено, що існуючий інструментарій регуляторного впливу держави на аграрний сектор охоплює надмірно уніфікований набір методів, важелів та інструментів, що не забезпечує належної мотивації підприємницьким структурам до підвищення рівня комплексності використання сільськогосподарської сировини. Обґрунтовано, що високий рівень ефективності регуляторного впливу держави на відтворювальні пропорції у переробній ланці аграрного сектору буде забезпечено на основі врахування комплексу принципів: принципу синергізму, принципу цілісності, принципу безвідходності, принципу усунення структурних диспропорцій, принципу подолання сировинної спрямованості національного АПК, принципу збереження продовольчої спрямованості аграрного сектора, принципу диверсифікації та розширеного відтворення потенціалу переробно-харчових виробництв, принципу конвергенції, принципу екологізації агропродовольчих ланцюгів. Доведено, що формування сучасної системи регуляторного впливу на комплексний розвиток переробно-харчових виробництв має, передусім базуватися на дотриманні принципу синергізму, який передбачає максимізацію ефективності поєднання матеріально-речової субстанції сільськогосподарської сировини та допоміжних компонентів переробно-харчових виробництв у відтворювальному процесі. Встановлено, що суб'єктно-об'єктна база економічного регулювання комплексного розвитку переробної ланки аграрного сектора має охоплювати суб'єкти регуляторного впливу (міжнародні та державні інститути, місцеве самоврядування, самоврядні організації, торгово-промислові палати, об'єднання роботодавців, галузеві об'єднання), які здійснюють надання дорадницьких послуг, бюджетно-податкову та фінансово-кредитну підтримку різноманітним суб'єктам агропродовольчого підприємництва, а також забезпечують імплементацію європейських технічних регламентів та стандартів якості і безпечності харчових продуктів. Доведено, що основною метою регуляторного впливу держави на суб'єкти агропродовольчого підприємства є підвищення рівня прибутковості не за рахунок механічного нарощення обсягів виробництва, а за рахунок комплексного використання сільськогосподарської сировини.

The article substantiates the expediency of forming a modern system of economic regulation of the integrated development of food processing industries in order to overcome sectoral and structural excesses between the raw materials and processing segments of the national agricultural and industrial complex. It is established that the existing tools of regulatory influence of the state on the agricultural sector cover an excessively unified set of methods, levers and tools, which does not provide proper motivation for business structures to increase the level of complexity of the use of agricultural raw materials. It is proved that a high level of efficiency of regulatory influence of the state on the reproduction proportions in the processing link of the agricultural sector will be provided on the basis of taking into account a set of principles. These principles are the principle of synergy, the principle of integrity, the principle of

waste-free, the principle of eliminating structural imbalances, the principle of overcoming the raw material orientation of the national agricultural and industrial complex, the principle of preserving the food orientation of the agricultural sector, the principle of diversification and expanded reproduction of the potential of processing and food production, the principle of convergence, the principle of greening agricultural and food chains. It is proved that the formation of a modern system of regulatory influence on the integrated development of food processing industries should, first of all, be based on compliance with the principle of synergy, which provides for maximizing the efficiency of combining the material and material substance of agricultural raw materials and auxiliary components of food processing industries in the reproduction process. It is established that the subject-object base of economic regulation of the integrated development of the processing link of the agricultural sector should cover subjects of regulatory influence (international and state institutions, local self-government, self-governing organizations, chambers of Commerce and industry, employers' associations, industry associations), which provide advisory services, fiscal and financial and credit support to various subjects of agricultural and food entrepreneurship, they also ensure the implementation of European Technical Regulations and food quality and safety standards. It is proved that the main goal of the regulatory influence of the state on the subjects of agricultural and food entrepreneurship is to increase the level of profitability not by mechanically increasing production volumes, but by integrated use of agricultural raw materials.

Ключові слова: економічне регулювання, регуляторний вплив, переробна ланка, аграрний сектор, сільськогосподарська сировина, диверсифікація.

Key words: economic regulation, regulatory impact, processing link, agricultural sector, agricultural raw materials, diversification.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Переробна ланка аграрного сектору потенційно здатна демонструвати значно вищий ніж нині рівень ефективності виробничо-господарської діяльності за умови зростання рівня комплексності використання сільськогосподарської сировини. Водночас рівень комплексності може бути підвищений за наявності відповідного регуляторного впливу держави, який закладатиме необхідні стимули для суб'єктів агропродовольчого підприємництва в напрямку забезпечення вищого рівня безвідходності виробництва та результативнішої утилізації відходів та залишків переробно-харчових виробництв. Регуляторний вплив має бути системним та збалансованим, що стане можливим за наявності сучасної системи економічного регулювання комплексного розвитку переробної ланки аграрного сектора, яка охоплюватиме широкий спектр методів, важелів та інструментів. Формування такої системи економічного регулювання має базуватися на комплексі принципів, дотримання котрих дасть можливість повною мірою врахувати виробничо-технічні та ресурсні особливості розвитку харчової промисловості, а також базові тренди на глобальних ринках продовольства. З огляду на це сьогодні надзвичайно актуальною проблемою для теорії і практики управління національним господарством є формування комплексу принципів та повноцінної суб'єктно-об'єктної бази економічного регулювання комплексного розвитку переробно-харчових виробництв.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У працях вітчизняних вчених А. Андрейченко, І. Баланюка, І. Іртишевої, М. Кропивка, Ю. Майданевич, Г. Тітаренко, О. Шеремета та інших [1—7] вже тривалий період піднімаються актуальні питання підвищення рівня комплексності розвитку переробно-харчових виробництв, зокрема організаційно-економічні аспекти застосування безвідходних технологій та переробки вторинної сировини [1; 7], впровадження сучасних систем планування комплексного розвитку агропромислового виробництва [4], застосування методів та інструментів регулювання переробних виробництв аграрної сфери [2; 5; 6] та інвестиційно-фінансового забезпечення агропродовольчої сфери [3], однак не сформовано цілісного підходу до формування системи економічного регулювання комплексного розвитку переробної ланки АПК з врахуванням екзогенних та ендогенних викликів. Зокрема, недостатньо обґрунтованими є підходи стосовно імплементації міжнародних стандартів та регламентів якості і безпечності харчових продуктів у

вітчизняну практику регулювання діяльності підприємницьких структур та домогосподарств у переробних фазах агропродуктового ланцюга. Потребують додаткових обґрунтувань фундаментальні принципи створення ефективного інструментарію регуляторного впливу держави на відтворювальні пропорції у секторі переробно-харчових виробництв, а також специфікація суб'єктів та об'єктів економічного регулювання переробної ланки аграрного сектора.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є обґрунтування набору принципів та ідентифікація суб'єктно-об'єктної бази економічного регулювання комплексного розвитку переробної ланки аграрного сектора в умовах євроінтеграції та децентралізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Нарощення потужностей у сільськогосподарському виробництві формує сприятливі ресурсні передумови для розширеного відтворення і модернізації переробно-харчових виробництв, які для регіонів із сприятливими природнокліматичними умовами виробництва сільськогосподарської продукції виступають базовими ланками господарського комплексу та центрами тяжіння в інноваційній діяльності. Вагомим резервом підвищення ефективності переробно-харчових виробництв є забезпечення комплексного використання сільськогосподарської сировини та вторинних ресурсів, що, з однієї сторони забезпечує диверсифікацію виробничої програми, а з іншої — підвищує рівень капіталізації бізнесу загалом.

Водночас забезпечення належного рівня комплексності розвитку переробної ланки аграрного сектора залежить від дотримання певного набору принципів (рис. 1), які дозволяють забезпечувати поступальне та невиснажливе використання агропродовольчого потенціалу. Саме виходячи з цих міркувань, і має формуватися система економічного регулювання комплексного розвитку переробної ланки аграрного сектору. Формування сучасної системи регуляторного впливу на комплексний розвиток переробно-харчових виробництв має базуватися на дотриманні принципу синергізму, який передбачає максимізацію ефективності поєднання матеріально-речової субстанції сільськогосподарської сировини та допоміжних компонентів переробно-харчових виробництв у відтворювальному процесі. За таких умов виникає синергетичний ефект у формі позитивного мультиплікативного впливу сектору переробно-харчових виробництв на суміжні ланки місцевого господарсь-

Рис. 1. Набір принципів побудови регуляторного механізму забезпечення комплексності у переробній ланці аграрного сектора

кого комплексу та на рівень доходів зайнятих у агропродовольчому бізнесі, а також на відтворювальні процеси у сировинному сегменті аграрного сектора.

Паралельно з принципом синергізму має дотримуватися принцип цілісності, що означає забезпечення максимальної кількості замкнених агропродовольчих ланцюгів, а це дозволить максимально ефективно перетворити рослинницьку та тваринницьку первинну і вживану сировину у харчові папірфабрикати, готові харчові продукти та продукти виробничо-технічного та енергетичного призначення. Формування замкнених агропродовольчих ланцюгів створюватиме передумови для переробки сільськогосподарської сировини з метою виробництва продукції з високою доданою вартістю, що зменшить потребу сільськогосподарських товаровиробників експортувати сільськогосподарську сировину. Це необхідна передумова зростання рівня капіталізації аграрного сектора загалом і підвищення його ролі у розширеному відтворенні регіонального капіталу. Лише за таких умов сформується передумова для соціально-економічного піднесення сільських депресивних територій та структурної перебудови сільської економіки.

В умовах загострення конкуренції на глобальних ринках продовольства та ринках товарів виробничо-технічного призначення, вироблених на основі переробки сільськогосподарської сировини, важливого значення набуває вирішення проблеми мінімізації втрат сировинних ресурсів та інших складових оборотних засобів, що може бути досягнутим на основі дотримання принципу безвідходності, який означає забезпечення утилізації та рециклінгу сільськогосподарської сировини, рослинних та тваринних відходів і мінімізацію їх втрат у всіх фазах агропродуктових ланцюгів. Утилізація вживаної сільськогосподарської сировини та відходів переробно-харчових виробництв дасть можливість збільшити обсяги виробництва готової продукції і зменшити затратність виробництва переважної більшості номенклатурних позицій виробничої програми. Водночас дотримання

принципу безвідходності потребує додаткових інвестиційних витрат на придбання обладнання для утилізації відходів сільськогосподарського виробництва, а також відходів переробно-харчових виробництв.

Комплексний розвиток переробної ланки аграрного сектора є неможливим без дотримання принципу усунення структурних диспропорцій, оскільки в останні роки відбувся значний перегиб у бік збільшення рослинницької підгалузі у зв'язку із зростанням попиту на глобальних ринках на експортноорієнтовану рослинницьку сировину, яка виступає ресурсною базою виробництва не лише харчових продуктів, а й різноманітних видів біологічного палива. На фоні цього відбувалось скорочення потенціалу тваринницької галузі, що призвело до згорання органічної бази сільськогосподарського виробництва і відповідно підвищення рівня його хімізації. Зміст дотримання принципу усунення структурних диспропорцій полягає в забезпеченні збалансованого нарощення тваринницької та рослинницької сировини як ресурсної бази переробно-харчових виробництв. Нарощення потенціалу тваринницької галузі вже саме по собі означає виробництво з високою доданою вартістю і дасть поштовх розвитку як рослинництва, так і кормовиробництва.

Більше того, в останні роки внаслідок зміни сільськогосподарської спеціалізації окремих територій відбулось розширення посівних площ зернових та олійних культур, що було зумовлено необхідністю зберегти сільськогосподарських товаровиробників. Водночас розширення посівних площ зернових та олійних культур призвело до посилення сировинної спрямованості розвитку національного АПК. Тому вагомим принципом забезпечення комплексного розвитку переробної ланки аграрного сектора виступає дотримання принципу подолання сировинної спрямованості сфери агропромислового виробництва, що полягає в усуненні галузевих перегибів між сировинним та переробним сегментом аграрного сектора національної економіки через

введення додаткових переробно-харчових потужностей. Реалізація названого принципу може бути забезпечена через налагодження переробки сільськогосподарської сировини безпосередньо на базі суб'єктів аграрного бізнесу, створення нових та модернізація існуючих переробно-харчових виробництв, що дасть можливість урізноманітнити номенклатуру та асортимент готових харчових продуктів, а також відновити виробництво товарів виробничо-технічного спрямування із сільськогосподарської сировини.

Схвалення нових енергетичних індикаторів, які передбачають збільшення обсягів виробництва енергії з відновних джерел, призвело до посилення енергетичної спрямованості вітчизняного сільськогосподарського виробництва, оскільки значна частина виробленої сільськогосподарської сировини експортується в країни, де вона виступає ресурсною базою для виробництва твердого та рідкого біологічного палива. Якщо такий тренд збережеться у середньостроковій перспективі, то дуже швидко значна кількість сільськогосподарських товаровиробників переорієнтується на виробництво сировини для біологічного палива. З огляду на це формування системи економічного регулювання комплексного розвитку переробної ланки аграрного сектора має враховувати необхідність дотримання принципу збереження продовольчої, а не енергетичної спрямованості аграрного сектора через нарощення обсягів виробництва харчових продуктів та регульоване виробництво з первинної та вживаної сільськогосподарської сировини різних видів біологічного палива.

В останні роки надзвичайно актуалізувалася необхідність розширення спектра видів продукції переробно-харчових виробництв з огляду на урізноманітнення споживчих смаків та уподобань на глобальному ринку продовольства. З огляду на це, під час формування системи економічного регулювання комплексного розвитку переробної ланки аграрного сектора необхідно дотримуватися принципу диверсифікації переробно-харчових виробництв через урізноманітнення виробничої програми виробництва харчових продуктів, виходячи з кон'юнктурних коливань на глобальному, національному та регіональному ринках продовольства. Водночас диверсифікація переважною більшістю переробно-харчових виробництв потребує значних інвестиційних вливань, що стане можливим за рахунок надання прямої та непрямой державної підтримки у формі компенсації комерційним банкам частини відсотків за надані кредити суб'єктам агропродовольчого підприємництва, надання державних гарантій іноземним фінансовим організаціям, що фінансують проекти налагодження переробки сільськогосподарської сировини, встановлення спеціального режиму відшкодування ПДВ.

Враховуючи те, що населення планети продовжує збільшуватися і це однозначно призведе до зростання попиту на готові харчові продукти та харчові напівфабрикати, для українських виробників продовольства створюються додаткові можливості для завоювання надійних ніш на глобальному ринку харчових продуктів. Тому важливого значення при формуванні регуляторного механізму забезпечення комплексного розвитку переробної ланки АПК набуває дотримання принципу розширеного відтворення потенціалу переробно-харчових виробництв, що дасть можливість збільшити обсяги виробництва та споживання харчових продуктів, товарів виробничо-технічного призначення і зростання обсягів їх використання у суміжних ланках національного господарства. Саме перманентне зростання глобального попиту на українські харчові продукти виступає основним стимулом для забезпечення введення значних додаткових потужностей у переробну ланку національного АПК.

Водночас глобальний ринок продовольства є достатньо інституціонально упорядкованою системою відносин, побудованою на основі численних регламентів та

стандартів якості і безпеки харчових продуктів, які є обов'язковими для виконання суб'єктами міжнародного агропродовольчого співробітництва. Не є винятком і українські виробники продовольчих товарів, які для входження у глобальні агропродовольчі ланцюги доданої вартості мають імплементувати комплекс регламентів та стандартів якості та безпеки харчових продуктів у вітчизняну практику регулювання діяльності переробно-харчових виробництв. Тому важливого значення набуває дотримання принципу конвергенції при визначенні пріоритетів регуляторного впливу на переробно-харчові виробництва, щоб забезпечити їх комплексний розвиток.

У глобальному масштабі посилюються процеси екологізації всіх фаз відтворювального процесу, що вимагає під час формування системи економічного регулювання комплексного розвитку переробно-харчових виробництв враховувати екологічні тренди та забезпечувати використання методів та технологій органічного сільськогосподарського виробництва через дотримання принципу екологізації агропродовольчих ланцюгів, зокрема через впровадження методів та технологій екологічного інжинірингу, реінжинірингу, франчайзингу, бенчмаркінгу та аутсорсингу у всі фази відтворення переробно-харчових виробництв.

Саме на перерахованих принципах і має ґрунтуватися сучасна система економічного регулювання комплексного розвитку переробної ланки національного АПК та передбачати застосування комплексу регуляторних важелів та інструментів, в першу чергу фіскальних (рис. 2). Ставки й пільги з ПДВ для переробної ланки аграрного сектору були й залишаються головними у забезпеченні комплексного розвитку АПК України в цілому, як однієї з основних галузей економіки в контексті застосування бюджетно-податкових важелів стимулювання. Мета регуляторного впливу — підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності не за рахунок механічного нарощення обсягів виробництва, а за рахунок комплексного використання сільськогосподарської сировини. Крім того, бюджетно-податкова політика повинна стимулювати зменшення сировинного характеру аграрної продукції (з низькою доданою вартістю), ціна на яку падає на світових ринках. Це призведе до вирівнювання негативного торговельного балансу, оскільки податки забезпечують перерозподіл створених багатств через сплату коштів фізичними та юридичними особами до бюджетів і позабюджетних цільових фондів.

В умовах ринкової економіки такий перерозподіл забезпечує регулятивні й соціальні функції: зменшити соціальну нерівність, стимулювати пріоритетні галузі економіки, зокрема переробний сегмент аграрного сектору. Водночас рівень оподаткування має бути таким, щоб забезпечувати відтворення виробничих циклів і залишати підприємствам агропереробки ресурси для модернізації.

У разі оподаткування єдиним податком підприємств агробізнесу необхідно розподілити їх на певні групи, передбачивши граничний розмір доходу, при перевищенні якого сільськогосподарський товаровиробник втрачає право на застосування спрощеної системи оподаткування у вигляді єдиного податку та переходить на загальну систему. Це обґрунтовується необхідністю удосконалення механізму оподаткування в частині забезпечення рівності умов оподаткування та стимулювання ефективного розвитку агроформувань малого бізнесу, поєднанням інтересів держави та сільськогосподарських товаровиробників. У перспективі доцільно оподатковувати ще й фінансові результати діяльності.

Щодо фінансово-кредитної політики для аграрного сектору економіки необхідна часткова компенсація ставок за короткостроковими кредитами за рахунок держбюджету. Об'єктивним підґрунтям для цього є розробка дієвого механізму застави при кредитуванні

Рис. 2. Суб'єктно-об'єктна база економічного регулювання комплексного розвитку переробної ланки аграрного сектора

дрібних та середніх виробників, котра повинна надавати використання аграрних розписок, що фіксують безумовне зобов'язання боржника, яке забезпечується заставою, здійснити поставку агропромислової продукції або сплатити грошові кошти.

Кредитна підтримка переробного сегменту аграрного виробництва повинна включати також систему лізингового кредитування, що дає можливість одержати устаткування в користування без повної оплати і без витрачання великих обсягів фінансових ресурсів, що сприяє модернізації та інтенсифікації сільськогосподарського виробництва.

Крім того, у фінансово-кредитному механізмі державної підтримки переробного сегменту аграрного виробництва повинні займати бюджетні важелі, які повинні діяти за двома напрямками: надання субсидій і дотацій переробним аграрним виробникам та цільове бюджетне фінансування програм розвитку агропромислового комплексу. Також інструментами бюджетної політики щодо переробного аграрного сектору економіки також виступають виробничі дотації у тваринництві та рослинництві, компенсація частини інвестицій на будівництво ферм і тепличних комплексів, закупівля обладнання для АПК на основі фінансового лізингу, фінансування за рахунок державного бюджету витрат Аграрного фонду на об'єкти цінового регулювання, надання державних кредитів фермерським господарствам, фінансування соціальної інфраструктури у сільській місцевості.

Удосконалення фінансово-кредитного забезпечення передбачає: обґрунтування критеріїв розподілу бюджетних коштів; запровадження механізму участі сільськогосподарських товаровиробників у програмах державної фінансової підтримки на умовах рівного доступу та ефективного використання бюджетних коштів; збільшення обсягів фінансування наукових досліджень і розробок, дорадчої діяльності, системи контролю за безпечністю та якістю продуктів харчування; підвищення ефективності видатків державного бюджету для

підтримки аграрного сектору економіки шляхом запровадження програмно-цільового методу формування та використання бюджетних коштів.

В Україні необхідно створити експортно-кредитне агентство з продуктовою лінійкою для потреб клієнта. Ринок має чітко розуміти, які продукти є і які переваги можна отримати, користуючись ними. Зокрема, це страхування зовнішньоекономічних договорів (контрактів), страхування договірних банківських гарантій, страхування експортних кредитів, консультаційні послуги. Під оновлені продукти будуть напрацьовуватися відповідні законодавчі зміни. Ключовими перевагами для агропереробного бізнесу від діяльності експортно-кредитного агентства має стати спрощення доступу до фінансування, вихід на нові ринки та нарощування обсягів експорту, оптимізація обігового капіталу за умови використання факторингових інструментів тощо.

Держава повинна також забезпечити надання дорадницьких послуг для підвищення рівня знань і вдосконалення практичних навичок прибуткового ведення переробного господарювання в аграрній сфері, які здійснюють діяльність у сільській місцевості. Також необхідно надавати суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність у сільській місцевості, та сільському населенню дорадчі послуги з питань економіки, технологій, управління, маркетингу, обліку, податків, права, екології тощо.

У рамках виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС профільному міністерству Кабінету Міністрів України необхідно імплементувати акти ЄС щодо стандартів якості продуктів переробки тваринництва і рослинництва. Впровадження європейських вимог до виробництва харчових продуктів дозволить забезпечити прозорі правила гри на ринку та належну поінформованість споживачів для здійснення ними свідомого вибору продуктів харчування. Також це дасть змогу значно розширити експортний потенціал вітчизняних виробників та підвищити безпечність продукції на внутрішньому ринку.

Уряду необхідно запроваджувати протекційні заходи для підтримки вітчизняних переробно-аграрних підприємств, оскільки на ринках України знаходиться багато іноземної продукції, котра є дешевшою за вітчизняну, однак поступається за якісними характеристиками. Тим не менше попит на неї є і досить стійкий, тому вона витісняє вітчизняну продукцію через низьку купівельну спроможність населення в Україні.

Крім того, в переробному сегменті агропромислового комплексу потрібно збільшувати масштаби аутсорсингу через виконання сторонньою організацією певних завдань або деяких бізнес-процесів, які не є профільними для бізнесу агрокомпанії, але, тим не менш, вони необхідні для повноцінного функціонування бізнесу. Тобто аутсорсинг є способом оптимізації діяльності підприємств за рахунок зосередження зусиль на основному предметі діяльності і передачі непрофільних функцій і корпоративних ролей зовнішнім спеціалізованим компаніям. Аутсорсинг бізнес-процесів повинен включати передачу сторонній організації окремих бізнес-процесів, які не є для компанії основними, бізнесутворюючими. На аутсорсинг може бути передана утилізація рослинних та тваринних відходів.

Залучаючи аутсорсингові компанії до співпраці, суб'єкт господарювання переробно-аграрного комплексу залучає зовнішні ресурси, високопрофесійні кадри, інформаційні ресурси, напрацювання в наданні послуг вузької спеціалізації, як-от: IT-сервіс, бухгалтерські послуги, COOL-центри, продаж.

Також потрібно застосовувати реінжиніринг бізнес-процесів, якщо поточний стан переробно-харчового підприємства вважається задовільним, а прогнози на майбутнє є несприятливі — відсутність ринків збуту, застаріле обладнання, зниження обсягів виробництва та реалізації, доходів, попиту тощо. Коли поточний стан переробно-харчового підприємства є прибутковим, то для створення конкурентних переваг використовують реінжиніринг, реалізацією якого займаються прогресивні та швидкозростаючі організації.

Крім того, переробно-харчові виробництва можуть суттєво підвищити ефективність виробничо-господарської діяльності і при цьому зменшити негативний вплив на довкілля і життєдіяльність населення за умови зростання рівня результативності утилізації відходів тваринного і рослинного походження, а також змішаних харчових відходів. Формування сучасної індустріальної бази утилізації відходів потребує значних інвестицій. Пріоритетами нарощення інвестицій в утилізацію відходів виступають механізми спільного інвестування у рамках реалізації міжнародних екологічних проектів, залучення фінансових ресурсів міжнародних фінансово-кредитних інституцій, а також укладання угод державно-приватного партнерства в частині реалізації проектів ресурсозбереження та підвищення енергоефективності на основі переробки вторинної сировини.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Підвищення рівня комплексності розвитку переробної ланки національного АПК потребує формування сучасної системи економічного регулювання, яка має базуватися на наборі принципів, що враховують ендогенні та екзогенні детермінанти, а також охоплювати широкий спектр методів та інструментів регуляторного впливу. Першочергового значення набуває необхідність монтування в систему економічного регулювання розвитку переробно-харчових виробництв інструментів бюджетно-податкової та фінансово-кредитної підтримки, які стимулюватимуть суб'єктів агропродовольчого підприємництва впроваджувати мало-відходні та безвідходні технології та максимальною мірою утилізувати вживану сільськогосподарську сировину, а також тваринні та рослинні відходи. Виходячи з того що в теперішніх умовах численні проекти з підвищення комплексності розвитку переробно-харчових виробництв не реалізуються через інформаційний вакуум, необхідно забезпечити більш результативне інформування суб'єктів агропродовольчого підприємництва шляхом підвищення якості надання дорадницьких послуг. Більше того, ємнісний ринок ЄС повною мірою відкритий для українських виробників харчових продуктів та продуктів на основі утилізації тваринних і рослинних відходів, якщо будуть імплементовані європейські регламенти та стандарти якості і безпечності харчової продукції. Тому інструментарій такої імплементативної має стати важливою складовою системи економічного регулювання комплексного розвитку переробної ланки аграрного сектора національної економіки.

Література:

1. Андрейченко А.В. Практика застосування безвідходних технологій в АПК на шляху до виконання глобальної програми сталого розвитку. *Агросвіт*. 2018. № 6. С. 40—45.
2. Баланюк І.Ф., Гой Н.В., Шеленко Д.І. Інноваційні підходи до удосконалення механізму управління підприємством з переробки сільськогосподарської продукції. *Економіка та управління АПК*. 2017. № 2. С. 64—71.
3. Іртищева І.О., Смельянець Т.В., Бурдельна Г.О., Крамаренко І.С. Стан та стратегічні орієнтири інвестиційно-фінансового забезпечення агропродовольчої сфери в умовах глобалізації. *Агросвіт*. 2012. № 7. С. 26—30.
4. Кропивицький М.Ф. Організація та планування комплексного розвитку агропромислового виробництва і сільських територій в умовах децентралізації владних повноважень. *Економіка АПК*. 2014. № 7. С. 109—121.
5. Майданевич Ю. П. Механізми, інструменти та методи регулювання розвитку переробних підприємств аграрної сфери. *Агросвіт*. 2014. № 10. С. 22—25.
6. Титаренко Г.Б. Інституціональне забезпечення системи державного регулювання інноваційного розвитку АПК. *Економіка АПК*. 2015. № 8. С. 78—82.
7. Шеремет О.О., Кривчун О.М. Екологічно-економічна ефективність переробки вторинної сировини харчової промисловості. *Наукові праці НУХТ*. 2010. № 33. С. 121—122.

References:

1. Andreichenko, A. (2018), "Practice of application of non-waste technologies in the agro-industrial complex on the way to implementation of the global program of sustainable development", *Agrosvit*, vol. 6, pp. 40—45.
2. Balaniuk, I.F. Hoj, N.V. and Shelenko, D.I. (2017), "Innovative approaches to improving the management mechanism of the enterprise for processing agricultural products", *Ekonomika ta upravlinnia APK*, vol. 2, pp. 64—71.
3. Irtysheva, I.O. Smelianets, T.V. Burdel'na, H.O. and Kramarenko, I.S. (2012), "Status and strategic guidelines of investment and financial support of the agri-food sector in the context of globalization", *Ahrosvit*, vol. 7, pp. 26—30.
4. Kropyvko, M.F. (2014), "Organization and planning of integrated development of agro industrial production and rural territories under the conditions of decentralization of power", *Ekonomika APK*, vol. 7, pp. 109—121.
5. Maidanevych, Y. (2014), "Mechanisms, tools and methods of regulation of processing enterprises of agrarian sphere", *Agrosvit*, vol. 10, pp. 22—25.
6. Titarenko, H.B. (2015) Institutional support of the system of state regulation of innovative development of agriculture, *Ekonomika APK*, vol. 8, pp. 78—82.
7. Sheremet, O.O. and Kryvchun, O.M. (2010), "Ecological and economic efficiency of processing of secondary raw materials of food industry", *Naukovi pratsi NUKhT*, vol. 33, pp. 121—122.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2021 р.